

дійовою особою в більшості виборчих кампаній залишається кандидат, за ним залишається вирішальний голос в момент прийняття стратегічних рішень.

По-третє, домінуюча роль ЗМІ в політичній комунікації. Тобто, технології менеджменту подій і виробництва інформаційних приводів перетворились в щоденну необхідність для всіх суб'єктів політичного процесу. Політичні кампанії стали перманентними, а спеціалісти в галузі медіа-комунікацій стали брати участь в них на постійній основі.

Література

1. Гончаров В. Э. Современное политическое консультирование : Монография / Гончаров В. Э. – Спб. : ИВЭСЭП Знание, 2007. – 220 с.

2. Кузнецов А. К. Консалтинг: зарубежный опыт и Россия. – [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://www.ifpc.ru/index.php?cat=214>

3. O'Shaughnessy N. High Priesthood, Low Priestcraft: The Role of Political Consultants / O'Shaughnessy N. // European Journal of Marketing, 1990, Vol.24, No 2. p.p.7-23

4. Sabato L. The rise of political consultants: New Ways of Winning Elections / Sabato L. – New York: Basic Books, 1981. – p.p. 165-166

5. Thurber J. (ed.) Campaign Elites: The Attitudes and Roles of Professional Political Consultants / Thurber J. – Washington: Campaign Management Institute, 2000.

Ткач А.О.

Чорноморський державний університет імені Петра Могили

ПРОЯВ ІДЕЙ КОНФУЦІАНСТВА В ПОЛІТИЧНІЙ КУЛЬТУРІ КРАЇН СХОДУ (ДОСВІД КНДР ТА РЕСПУБЛІКИ КОРЕЯ)

В суспільствознавстві поширена думка, що саме Корея є місцем, де збереглася істинно конфуціанська політична традиція. Так, Корея є свого роду заповідником старовини, а особливо – її північні регіони, куди вплив нових культурних традицій дійшов значно менше. До того ж, Корею характеризує високий рівень культурної та етнічної однорідності, яка теж не сприяла розвитку ідей плюралізму. Корейське суспільство першої

половини XX століття залишалося значною мірою традиційним. Незважаючи на скасування найбільш явних пережитків феодалізму, громадська ментальність зберігала багато рис феодального конфуціанського устрою, які спрямовані на збереження ієрархічної структури суспільства.

Сходознавець К. Асмолов виділяє три етапи розвитку політичної культури, характерні як для Кореїської народно-демократичної республіки (КНДР), так і для Республіки Корея (РК). На першому етапі сформовані під впливом своїх «сюзеренів» корейські держави слідували тієї ідеології, на угоду якій вони були створені: комунізм – на Півночі, антикомунізм або західна демократія за типом США – на Півдні. На другому етапі ідеологія «наддержави-спонсора» була вже не просто натягнута на конфуціанський каркас. Традиційна ідеологія ніби абсорбувала зовнішні елементи, наслідком чого стало вироблення відповідної вимогам часу «ідеології з корейською специфікою» (чучхе на Півночі, чучхесон на Півдні). Високий рівень політичної індоктринації населення, підвищена роль армії і органів безпеки, державний контроль економіки, контроль інформації та пересування, державна система, в більшій чи меншій мірі підлаштована під харизматичного лідера, ідеологія національного суб'єктивізму – не повний перелік того, що об'єднувало режими Кім Ір Сена і Пак Чжон Хі. Різниця між режимами була не стільки в їх структурі, стільки в надбудові та в тому, яка ідеологія використовувалася для формування фасаду. Але якщо зовнішні відмінності між політичними системами КНДР та РК були зумовлені вимогами часу і зовнішніми запозиченнями, то загальні риси формувалися протягом століть під впливом китайської культури і конфуціанської ідеології, що значно вплинула на політичну культуру Кореї. Однак, на Півдні авторитаризм намагався більшою мірою йти в ногу з часом, а Північ повернувся фактично до традиційної моделі: вана (титул правителя держави в Китаї, Кореї, Монголії) замінив великий вождь, а відданих чиновників – вірні партійці. На третьому етапі, сьогодні, відбувається поступова трансформація цієї традиційної ідеології під впливом зміненого світового порядку [2, с. 92-93].

Варто зазначити точки дотику північнокорейської ідеології «чучхе» з деякими конфуціанськими постулатами. Згідно ідей чучхе, людина займає центральне місце у всесвіті. У конфуціанстві уявлення про людину, поняття «я» є відправною точкою вчення. У трактаті «Сяо цзин» сказано: «У природі Неба і Землі людина є найціннішою». Однак, визначення

людини як центру всесвіту зовсім не означало того, що ідеї чучхе підтримують індивідуалізм. Навпаки, людина, згідно чучхе, може проявити себе тільки через колектив, що керується талановитим лідером, вождем [3].

Найважливішою складовою частиною ідей чучхе є теорія про лідера, вождя, керівника народних мас. Протягом всієї історії КНДР Кім Ір Сен був стрижневою фігурою північнокорейського суспільства. Один з титулів Кім Ір Сена – Великий Батько Народу – має більш глибоке традиційне наповнення і відображає конфуціанський характер взаємодії правителя, підлеглих і держави як однієї великої родини на чолі з правителем [2, с. 95]. Проте корейське слово «о-бо-і», як називали вождя засоби масової інформації та простий народ, означає «батько і мати». Таким чином, насправді, Кім Ір Сен був не просто «батьком», а «батьком і матір'ю» корейського народу. У роботах конфуціанців, в свою чергу, говориться: «Великодушний і поважаючий старших правитель – це батько і мати народу» [3].

Централізація країни навколо образу вождя поєднується в Північній Кореї з його міфологізацією, наділенням надлюдськими здібностями. Це пов'язано і з тим, що Кім Ір Сен є ніби то засновником нової династії, фігурою, яка в корейській історії завжди була оточена ореолом міфів як образ людини, яка отримала від Неба мандат на управління країною. Згідно конфуціанським догматам, Небо відає все. І вождь, що асоціюється з Небом, як би присутній у всіх куточках країни – його портрети постійно звідусіль дивляться на країну. А один із титулів вождя – «Сонце народу», де мається на увазі «велика позитивна енергія». Нині в КНДР щороку святкують «День сонця» – день народження «батька-засновника» Кім Ір Сена [2, с. 95-96; 4].

Ідеї чучхе також регулюють відносини між старшими і молодшими, які повинні бути гармонійними: молодшому слід поважати старшого, а старший зобов'язаний піклуватися про молодшого, бути його лідером [3]. Аналогічно, відносини між старшими і молодшими докладно описані в класичному конфуціанському творі «Бесіди і судження» («Лунь юй») Конфуція [5].

На конфуціанському менталітеті в Південній Кореї, в першу чергу, базується адміністративна культура. В традиційній Кореї чиновник завжди був основним представником пануючого класу, а бюрократія рано злилась з аристократією, утворивши специфічний соціальний прошарок. Сьогодні в Республіці Корея корпус державних службовців носить

кастовий характер. За існуючою системою рангів перший ранг (найвищий) відповідає заступнику міністра, другий – начальнику департаменту і т. д.

З точки зору К. Асмолова, основними рисами південнокорейської адміністративної культури є: 1) авторитарність, яка передбачає, що інтереси держави, начальства, влади стоять вище інтересів особистості; 2) ієрархічність, яка передбачає перевагу вертикальних зв'язків над горизонтальними; 3) корпоративність відображає корейський термін «чіптанджуйи», який традиційно перекладається як «колективізм», але в дійсності означає прагнення не стільки до об'єднання в єдине ціле, скільки до відокремлення невеликої групи від всього суспільства, поділу його за формулою «свої-чужі»; 4) персоналізм, або прагнення надавати перевагу неформальним відносинам перед формальними, що забарвлені особистими симпатіями та прив'язаностями; 5) ритуалізація тобто прихильність до традицій та бажання робити все згідно з ними, надавати підвищене значення зовнішній формі; 6) нематеріалізм як надання переваги соціальному престижу, а не матеріальним цінностям, перевага моральних стимулів над матеріальними; 7) безучасність, або те, що Пек Ван Гі називає фаталізмом, а південнокорейські політологи вважають певним типом політичної культури, що проявляється у певній пасивності мас і тенденції ігнорувати ризик, покладатись більше на фортуна, ніж на активне планування майбутнього [1, с. 37-38].

Основними рисами північнокорейської моделі політичної системи та культури можна назвати культ особи вождя, який плавно переходить в його обожнювання; особлива структура держави і наявність нової правлячої еліти з числа чиновників – функціонерів правлячої партії; репресивний апарат і придушення свободи особистості; мілітаризація суспільства або, як мінімум, поширення на громадянське суспільство багатьох елементів військової культури – головним чином, її командно-адміністративного елемента; система пропаганди, спрямована на обдурення і жорсткий інформаційний контроль; розрив з традиційною культурою і заміна її штучним культурним шаром; нормований розподіл благ, товарів і послуг; відсутність якого б то не було плюралізму або навіть соціальних структур, що представляють альтернативу державі (включаючи сім'ю).

В свою чергу, традиційна південнокорейська політична культура – явище цілісне, і принципи, на яких вона заснована, багато в чому компенсують один одного, нерідко пом'якшуючи деструктивну дію, що здійснюється одним із компонентів (авторитарність, стримуваність і т.д.).

Політична система Республіки Корея створювалась під комплексним впливом ряду факторів, при цьому жоден із них не був домінуючим. Серед таких факторів варто виокремити вплив традиційного конфуціанського менталітету, японської спадщини, воєнної культури, елементів північнокорейської командно-адміністративної системи, господарсько-культурного типу, що панує на Далекому Сході, особливостей побуту та деяких рис корейського національного характеру. Цікаво, що модель, яка передбачає авторитарні методи керівництва, добре функціонує як в умовах стабільного традиційного суспільства, так і в ситуаціях структурної кризи, коли форсоване просування країни до виходу з неї неминуче викликає жорстокість системи, і держава вирішує свої проблеми за рахунок обмеження прав та можливостей громадян.

Література

1. Асмолов К. Административная культура Южной Кореи / К. Асмолов // Проблемы теории и практики управления. – 2003. – № 6. – С. 37-44.
2. Асмолов К. Северная Корея как идеальная антиутопия или традиционные корни авторитаризма в КНДР [Электронный ресурс] / К. Асмолов // Путь Востока. Межкультурная коммуникация. Материалы VI Молодежной научной конференции по проблемам философии, религии, культуры Востока. Серия «Symposium». Выпуск 30. – СПб.: Санкт-Петербургское философское общество, 2003. – С.88-105. – Режим доступа: http://anthropology.ru/ru/texts/asmolov/east06_14.html.
3. Курбанов С. Идеи Чучхе: Конфуцианская традиция [Электронный ресурс] / С. Курбанов // Восточная коллекция. – 2001 – №4 (7). – С. 58-65. – Режим доступа: http://www.rauk.ru/index.php?option=com_content&view=article&id=585:2011-04-02-15-18-59&catid=25:2011-04-02-15-18-59&Itemid=129&lang=ko.
4. Погадаева А. «День Солнца» в КНДР / А. Погадаева // Азия и Африка сегодня. – 2014. – №3. – С. 63-66.
5. Уроки мудрости: Сочинения / Конфуций. – М.: Эксмо; Харьков: Фолио, 2013. – 958 с.